

SPIRITUM
SANCTUM,
VERUM ÆTERNUMQUE DEUM,
DE
HOSTIBUS SUIS
TRIUMFANTEM,
Solemnibus hisce Pentecostalibus,
Studiosæ in GYMNASIO PATRIO juventuti,
maximo pietatis ardore perpendendum,
tenui sibi proluſione

M. HENNINGUS WITTE;
ELOQ. ET HIST. P. P.

RIGÆ,
Literis BESSEMESSERIANIS.

Entes, densissimis errorum ac superstitionum tenebris involutas, ignem quondam pro Deo coluisse, priscorum temporum luculenter referunt monumenta. Quicquid enim Chaldæi & Assyrii, sub nomine Ur, quò aliàs patria Patris credentium salutatur, Ægyptii voce Seraphim, Persæ pariter ac Medi appellatione Vrimalda celebrârunt, id nihil quicquam aliud, quàm pervigilem sacrumque denotare ignem debuit. Unde suorum igne comburi noluerunt corpora, grande nefas putantes, depasci illa & absumi ab eo, quem summâ Numinis reverentiâ prosequerentur. Atque hæc porrò ad Græcos, & ab his rursus ad Romanos pertransiit *πρωλάτεια*. Si ergo Gentilitas, perversò occæcata mentium stupore, elementarem tantopere coluit ignem; quantò, quæso, magis nostrûm erit, divinissimum ignem, in Apostolorum ardere capita visum, Spiritum nempe Altissimi, magnifacere, eundemque supplici ac religiosò poplite, adorare? Verùm enim verò, quamvis augustissimi hujus Flamini evicta dudum sit, & unanimi rectè sentientium calculò comprobata divinitas, nihilominus quòvis propemodum seculò, tam turbida pessimorum prorupit nebulonum colluvies, detestabili ore, calamóque in ipsam Sanctissimi Pneumatis majestatem atrociter debacchantium. Etenim prodigiosò

inflatus tumore Simon Magus, hæreticorum ille sub novo fœdere dux & antesignanus impudentissimus, **C**laudiô profiluit imperante, suamque Numinis vice adorandam sectatoribus præbuit imaginem. Semet ipsum esse, si Irenæo fidem habemus, qui inter Judæos quasi Filius apparuerit, in Samaria quasi Pater descenderit, in reliquis verò gentibus quasi Spiritus Sanctus adventarit, plenò gutture effudit. Accedit, quod statua ei, juxta Justinum, Romæ in amni Tiberis, inter duos erecta pontes, hâc superbiverit epigraphæ: **S**imoni Deo Sancto. Huic proinde meritò obvenit, quod Poëta ex ipsa veritatis cecinit cortina: **T**olluntur in altum, ut lapsu graviore ruant. Quum enim aliquando, cunctis adspicientibus, in cœlum se subvolaturum jactaret, jamque id tentaret, ardentissimis Petri & Pauli effectum est precibus, ut in præceps rueret, ac miserrimè interiret præstigiator iste versutissimus. Alius hunc mox excepit fumosus itidem ac famosus impostor, Montanus, præ nimio fastu, nomen ex turpi facto inglorius & ignobilis quærens, dum, Theodoro teste, seipsum pronunciavit paracletum, à Filio Dei Apostolis promissum. Meretrices insuper, Priscillam atq; Maximillam, à Satana pari obsessas rabie, impunè circumducti, per quas sua nefandæ impietatis hinc inde disseminavit emblemata, quæ B. Hieronymus in epistolâ ad Marcellam concisè adducit simul ac refellit. Post hæc similis penè error,

seu

seu blasphema potius dementia, in transversum abstulit Helcesaitas, qui Sp. Sanctum Dei Sororem, nec non Hieracitas, qui eundem in forma apparuisse Melchisedechi, inaniter prorsus somniarunt. Præsertim inter horrendæ abominationis hujus structores damnabile suum extulit caput Arius, & vehementiori, quam ullus ante eum, impetu invincibilem æterni Spiritus gloriam impugnatum ivit. Multa impiè contra ineffabilem Ejusdem evomuit processionem, cum eam menti suæ amenti videret non satis congruere. Nos verò mysterium illud, Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere, ex divinis edocti Pandectis firmiter credimus; sed modum ejus, haud æquè revelatum, ignorare minimè piget tædetque integerrimè profiteri. Contrà quis non animadvertit, turpissimum intemperantiæ malum in totum occupâsse Arianos, ut, quæ omnem sensum, omnem intellectum, omnem conceptum longissimè transcendunt, ad pudenda sua infrunitæ mentis exigere phantasmata nequaquam vereantur? Nec leniori incessit spiritu, adversus Spiritum Cœli, Macedonius, Ecclesiæ Constantinopolitanæ Epilcopus, homo crudelitate nobilis, Sanctissimum Spiritum vim duntaxat esse à Deo conditam, totoque diffusam orbe, unà cum venenatæ sententiæ suæ admiratoribus, blasphemô ubivis ore pronuncians. Superiori, & quod nunc agitur, seculô pleræque veteres de Sp. Sancto hæreses, per varios pestiferis de-

Religione opinionibus imbutos homines, interpolata redierunt. Hos inter Anabaptistæ haud postremò locandi locò, dum Spiritum Sanctum non ab æterno esse delirârunt, sed cæpisse primùm post glorificationem, & fuisse vel columbam, vel ignem, vel aliquid aliud ex visibilibus primitivæ Ecclesiæ donis, prout ingens nostrorum Theologorum lumen, Martinus Chemnitius, hanc manifestam fanaticorum recenset phrenesin. Eiusdem propè erroris socios Socinianos invenimus, probare volentes, Sp. Sanctum non singularem esse personam, sed insigne aliquod donum, creatum, virtutem & efficaciam, quemadmodum inter alios prolixè explicat infame illud Thuringiæ excrementum, vesanæ olim catervæ hyperaspistes, Valentinus Smalcus. Quibus se fraternò jungunt vinculo Arminiani, cognitionem de Spiritu Sancto ad salutem necessariam esse, absque ulla sufficienti negantes ratione. Ecquid de iis dicemus, qui infinitam Sacrosancti Flaminis hujus gloriam sceleratissimis etiam bipedum attribuere? Sic recentioribus innotuit temporibus fanatica illa stoliditas Johannis Bruckii, sive Davidis Georgii, Delfensis, qui se Christum Davidem, seu tertiam Divinitatis personam, quam nos Spiritum nuncupamus Sanctum, jactare nequaquam erubuit, ut libri ejus in Holsatia apud Sectatores reperti loquuntur, adeò, ut Thuanò, insigni Historicò, annotante, dicta Matth. XIII, 31. & Joh. III, 5. non sine grandi scelere

lere sibi applicârit. Fuit & excitatus à malo genio vinar-
rius quidam Selecestadiensis, Martinus Steinbachius,
de quo Theodorus refert Zuingerus, quod se Spiri-
dictitaverit Sanctum incarnatum, sicut Christus,
in us noster, Dei vocari solet Filius incarnatus.
Sunt... planè modò, sed longè majori cum applausu,
Orientem decepit Muhammed, per Paraclenum mit-
tendum Joh. XV. seipsum intelligi asserens, ut ex Hi-
storia Arabum Gregorii Abulfaraii, ab Edoardo Po-
cockio in Anglia edita, videre est. Imposturam hanc
percallidò incrustavit fucò, ut, cùm Muhammed cele-
brem ac laudatum denotet virum, Paracleni vocabu-
lum, quasi in Græco extaret *περὶ μολῆς*, vel turpi frau-
de, vel ingenti ductus ignorantia, nomini suo statue-
rit æquipollens. Sed has recitasse nugas, est refutâsse.
Quod si ad illos nostra se pariter verteret contempla-
tio, qui, licet in Spiritum Altissimi perquam injurii
sint, ejus tamen illuminationem ac revelationem præ
se ferre cupiunt, tum & dies nos facilè & charta heic
deficeret. Tota namque Enthusiastica congeries, ex
scabioso Thomæ Müntzeri cerebro conflata, quid nisi
spiritum ubivis crepare intendit? Ad quem alium au-
ctorem suam detulit tragædiam, belli sacramentarii
protagonista, Andreas Carolstadius, quàm ad cœle-
stem, verius scelestum, Spiritum? Quid Casparum
Schvvenckfeldium, peculiari Spiritus Sancti commer-
cio tumidum atque turgidum, in barathrum conjecit

inextricabile, quàm varia fallaxq; motus interni si-
ginatio, ut exinde de sacra Scriptura, tanquam litera
occidente, fastidiosè nimis disseruerit? Quid aliud
hannem Leidensem, quid Ezechielem Meth, quid
lentinum Weigelium, quid Theophrastur-
sum, quid Johannem Engelbrechtum, divi-
pturæ scrutinium aduncò suspendentes natò, arca-
num contra spiritus, nescio cujus, impulsum & allo-
quium extollentes, ab orthodoxis semovit, quàm pu-
tatitius summi Numinis afflatus? Quid Fratres roseæ
crucis, Weigelianis gemellos, Angelica sibi venditantes col-
loquia, quid Jacobum Böhmiùm, præsentis ævi chimæram,
somnia sua pro sublimi dogmate insipientibus narrantem,
quid Johannem de Labadie, Donatistarum restauratorem, de
B. Virginis apparitione, sibi inter orandum factâ, immodicè
superbum, ita deliros atq; fatuos reddidit, quàm blanda quæ-
dam interni Doctòris, inaudita & absurda suggerentis, falla-
cia? Quò spectant etiam Quakeri seu tremuli, exitiales An-
glorum fugi. Sed quis hujus farinæ mendaciorum archite-
ctos ac revelationum divinarum venditores frivolos omnes
atq; singulos recensere operæ duceret pretium? Scimus e-
nim, quod de dõmitis hisce cæterisque Majestatis suæ hostibus
gloriosissimus in Cælo Spiritus splendidissimum jam dudum
instituerit triumphum. Agite igitur, divino devota Pneumati
pectora, Deoq; victori tropæum piæ mentis erigite, ut ille
latantis gregis sui vos constituat Soldurios! Humiliter Eun-
dem ac demissè invokeate, ut hostes Ecclesiæ suæ imminentes
truculentissimos pari supprimat delectq; potentiâ, quò & de
illis quàm primum plenissimè triumphare possimus. Hoc ut
dextrè fiat, decenti cultu ad templa hisce confluite diebus, &
viva mox Spiritus Sancti templa inde revertemini. Dabam
Rigæ d. XVII. Maji. ANNO ClO Ioc xxciy.